

אין הצבור רשאים לצאת עד שינטל ספר תורה (י"ג: ויניח במקומו), ושמואל אמר: עד שיצא. ופרשו שאין כאן מחלוקת; אם יש פתח אחר לצאת בו, מותר לציבור לצאת דרך הפתח האחר קודם שיצא הס"ת (ובלבד שילווחו אנשים מן הציבור למקומו. פוסקים), ואם אין פתח אחר, אין לצאת עד שיצא הספר.

דפים לט — מ

סג. א. העם המתברך מהכהנים, האם יש לו לשתוק ולהאזין לברכה, או יאמר פסוקי שבה והודיה ותפילה על הברכה.

ב. בזמן ששליח צבור אומר 'מודים' — העם מה הם אומרים?

א. נחלקו דעות האמוראים אודות אמירת פסוקים על ידי העם בזמן ברכת כהנים; יש מחייבים זאת (כן דעת רבי אחא בר חנינא; רבי זירא בשם רב חסדא; רבי אמי; רבי אחא בר יעקב) — כלום יש עבד שמברכים אותו ואינו מסביר פנים (להודות על הברכות ולהראות שהן נוחות לו)? ופרטו בגמרא את שלשת הפסוקים שיש לומר בתפילת שחרית, במוסף של שבת, במנחה של תענית ובתפילת נעילה של יום הכפורים. היכן אומרם — רב יוסף אמר: בין כל ברכה וברכה. ורב ששת אמר: בהזכרת השם. וכן נחלקו רב מרי ורב זביד, האם אומר פסוק אחד על כל פסוק ופסוק מהברכה, או אומר את שלשתם על כל פסוק ופסוק.

ויש סוברים שעדיף שלא לאמרם, כלום יש עבד שמברכים אותו ואינו מאזין?! (כן אמר רבי חנינא בר פפא). וישנה דעה שאין לאמרם אלא במקדש (לכבוד שם המיוחד הנזכר שם) אבל לא בגבולין (רבי חייא בר אבא. ואפשר שכן סובר רבי אבהו עפ"י הנהגת רבי אבא דמן עכו שלא היה אומרם. ואפשר שלדעתם אף במקדש אין ראוי לומר. ע' לקוטי הלכות).

יש שנקטו להלכה לומר הפסוקים בין ברכה לברכה (המאירי) או בשעת הארכת הניגון, או בשעת הקראת הש"ץ (ע' רמ"א קכח, כו, מג"א וט"ז). ואולם השלחן-ערוך פסק שלא לאמרם. וכן הסכימו האחרונים שעדיף שלא לומר פסוקים (ע"ש במשנ"ב). משום סכנה התיירו לחולם חלום רע לומר דברים בשעת ברכת כהנים, להטבת חלומו (תוס' עפ"י ברכות נה. ויש מפרשים הטעם, שזה נחשב 'מאזין' מפני שמראה עצמו מקבל הברכה, שהרי מבקש שתתקיים ועי"כ ייהפך חלומו. עפ"י מהרי"ל). לדעת תרומת הדשן (כו) יש לדקדק לאמרם בהארכת הכהנים את ההברה האחרונה של הפסוק שמאריכים בה בניגון, לפי שכבר נסתיימה התיבה בעצם. [וישמרך; 'ויחנך'. אבל בתיבת 'שלום' אי אפשר להאריך הברה אחרונה ולכן מאריכים קודם גמר המ"ם]. ויש חולקים (ע' שו"ת מהרי"ל קכח; בית יוסף ושאר פוסקים קכח, מד).

ב. בזמן ששליח צבור אומר 'מודים', העם אומרים 'מודים' אנחנו לך ה"א על שאנו מודים לך. כן אמר רב. ושמואל הוסיף בה 'מודים' אנחנו לך אלקי כל בשר על שאנו מודים לך. רבי סימאי הוסיף 'יוצרנו יוצר בראשית'. נהרדעי בשם רבי סימאי: 'ברכות והודאות לשמך הגדול על שהחייטנו וקיימתנו'. רב אחא בר יעקב מסיים בה: 'כן תחיינו ותחננו ותקבצנו ותאסוף גליותינו לחצרות קדשך לשמור חקיך ולעשות רצונך בלבב שלם'. אמר רב פפא: הלכך נאמר את כולם.

- א. יש אומרים עפ"י הירושלמי, לסיים בברכת 'הא-ל הוודאות' (עפ"י רא"ש; טור). ועתה מסיימים כן בלא הזכרת השם, 'ברוך א-ל הוודאות' (שלחן ערוך). ישנן נוסחות נוספות בירושלמי לאמירה זו.
- ב. כתב בספר חדושים ובאורים: משמע שאף מי שאינו בקי ויוצא ידי חובתו בשמיעת חזרת הש"ץ, גם כן אומר מה שהעם אומרים. ואפשר שצריך לסיים קודם הש"ץ כדי שישמע סיום הברכה.

דף מ

סד. מדוע אין הכהנים רשאים לעלות לדוכן בסנדליהם?

- זו אחת מתשע תקנות שהתקין רבן יוחנן בן זכאי, אין הכהנים רשאים לעלות בסנדליהם לדוכן. חכמים סברו לומר שהטעם הוא משום כבוד הציבור, ודחה רב אשי ואמר שמא נפסקה לו רצועה בסנדלו ומהדר לקשרה, ובתוך כך לא יספיק לעלות לדוכן, וילעיוזו עליו לומר בן גרושה וכן חלוצה הוא.
- א. יש מתירים לעלות בנעלים גבוהות המגיעות עד לברך ('בתי שוקים'), ויש מחמירים בשל עור, אפילו אין בהם רצועות, שלא חילקו חכמים. אך בשל בד מותר אפילו הן מחופות עור. (עפ"י שו"ע ורמ"א ומשנ"ב או"ח קכה, ה). ומכל מקום מגפיים או ערדלים שרגילים לילך בהם בבוץ ובטיט אין להקל, משום כבוד הציבור (עפ"י פרי חדש. יש להעיר שהריא"ז בפסקיו נקט הטעם שאין לעלות בסנדל מפני כבוד הציבור).
- ב. כתבו האחרונים שבזמן הזה אין נכון לעלות לדוכן יחף, שזהו דרך גנאי, כי אין רגילים לעמוד כך לפני גדולים, אלא יש לכהנים לעלות בגרבים של בגד. וכן המנהג (משנ"ב שם).
- ג. גם כאשר אי אפשר להסיר המנעלים מסיבה כלשהי, אין הכהן עולה לדוכן. ואף על פי שעלולים להלעיוז עליו משום שאינו עולה [אפילו אם נצריכו לצאת מבית הכנסת כדברי הט"ו], מכל מקום אם יעלה במנעלים שלא כדרך הכהנים, הרי זה דבר חריג ומשונה ויסתכלו בו העם ולא יכונו לברכה.
- אבל מסתבר שטעם זה שייך רק למי שיש לו מומין ברגלו וכד', שמתוך שהוא עולה עם נעלים, ניכר שהוא בעל מום ויבואו להסתכל בו, אבל בלאו הכי לא. ולפי זה כאשר ידוע בעירו שיש לו מומין ברגליו, או כגון שידוע לכל שהוא קטוע רגל ויש לו רגל תותבת, יש להתיר לעלות במנעלים [שהרי אם יסירם, יהא ניכר לכל השינוי שברגלו]. ויראה ללבוש מנעלים של גומי שאין בהם רצועות, אם אפשר. (עפ"י אגרות משה או"ח ח"ב לב).

דפים מ — מא

סה. סדר קריאת התורה וברכות של כהן גדול ביוהכ"פ — כיצד?

- חזן הכנסת נוטל ספר תורה ונותנה לו לראש הכנסת, וראש הכנסת נותנה לסגן, והסגן נותנה לכהן גדול, וכה"ג עומד ומקבל וקורא. והיכן הוא קורא — בעזרה. ופירש רב חסדא: עזרת נשים. רבי אליעזר בן יעקב אומר: בהר הבית.
- לאחר שקרא הכהן הגדול מתוך הספר בפרשת אחרי-מות ובאך בעשור שבסדר אמור, גולל ספר תורה